

ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ІНШОМОВНИХ СЛІВ У 5-6 КЛАСАХ

До лексичного складу української мови входять і слова іншомовного походження, що не мають широкого загальнонародного вжитку, значна частина їх дітям не зрозуміла. Така лексика потребує поглибленого опрацювання, наслідками якого має бути розуміння слів, засвоєння та збагачення словникового запасу учнів.

Мета нашого повідомлення полягає у теоретичному обґрунтуванні методики вивчення іншомовної лексики у 5 – 6 класах та створенні відповідної системи вправ.

Роботу над збагаченням мови учнів словами іншомовного походження треба проводити протягом усього навчання в школі. Адже, тільки систематичне, одночасне вивчення вимови правопису слів іншомовного походження, постійне з'ясування лексичного значення нових слів забезпечить глибоке засвоєння учнями мовних особливостей цієї групи лексики, сприятиме вмілому її використанню в їхній мові.

У шкільній практиці робота з іншомовними словами в основному зводиться до пояснення їх змісту. Але такий спосіб заняття зі словами не може бути єдиним при вивченні іншомовної лексики і не завжди поповнює активний словниковий запас школярів. Якщо й дитина запам'ятає запозичене слово, то механічно, а не усвідомлено. Тому вчитель має використати такі прийоми навчання з іншомовною лексикою, які б сприяли усвідомленому її засвоєнню через предмети, явища, події, що їх називають, та інші слова. Ми можемо виділити основні з них: добір синонімів; тлумачення слова; показ зображень предметів, позначених іншомовними словами.

Приєм добору синонімів допоможе зрозуміти смислове значення не лише нового слова у конкретному контексті, а й зміст тексту, у якому це слово вжите. Наприклад, індустрія – промисловість, лінгвістика – мовознавство, інтервал – проміжок. Проте цей прийом не завжди ефективний, через те, що діти ототожнюють нове слово з уже відомим українським; а дізнавшись, що іншомовне слово означає те саме, що й відоме з рідної мови, звертаються в майбутньому в основному тільки до вже відомого українського. Через деякий час іншомовне слово забувається і сприймається як цілком нове. Вчителю необхідно знати про ще одну незручність користування прийомом добору синонімів. Як правило, синоніми неоднозначні і замінювати один одного у всіх випадках не можуть. Наприклад, слова **крейсер** і **трайлер** можуть означати корабель, але останнє має узагальнене значення морського судна, а крейсер і трайлер його різновиди: перше – велике військове морське судно, а друге – судно, призначене для буксирування інших суден. Отже, заміна можлива далеко не у всіх випадках, а тільки тоді, коли виникає потреба передати не конкретне, а загальне значення морського судна.

Другим прийомом роботи з іншомовною лексикою є коротке пояснення значення слова. Використання цього прийому займає небагато часу і дає позитивний результат: учні зацікавлюються новим словом й активно вживають його у своєму мовленні.

На основі аналізованого нами мовознавчого матеріалу можемо зробити висновок, що у лінгвістиці та лінгводидактиці питання формування умінь використовувати іншомовну лексику висвітлюється лише побіжно, у загальних рисах. Цій проблемі приділено мало уваги і зі сторони вчителів-методистів. Тому ми пропонуємо нижче розроблену систему вправ, яка допоможе учням 5 – 6 класів правильно розуміти і доречно використовувати слова іншомовного походження у власному мовленні.

Мовленнєво-стилістичні вправи, спрямовані на правильне розуміння та доречне використання іншомовної лексики учнями 5 – 6 класів.

Комунікативна мета засвоєння української мови, що передбачає засвоєння мови як функціональної системи, вимагає під час організації процесу навчання орієнтуватися на принципи системності (системна організація мовного матеріалу, взаємозв'язок усіх аспектів мовної системи) і **комунікативності** (сфера застосування мови, тема, ситуація, функціонування мовних явищ у мовленні).

Такий взаємозв'язок комунікативних і власне мовних системних принципів засвоєння мови найбільш доцільним вбачається саме в лексиці через те, що лексика пов'язана з позамовною дійсністю, зі світом предметів, явищ, понять, з культурно-історичним досвідом народу – носія мови.

Із самого початку вчитель має чітко уявляти, що більшість випадків будь-яке, навіть найпростіше висловлювання, лише коротко ілюструє результат складної розумової діяльності, є її заключним моментом. Навіть якщо репліка ніби миттєво злітає з уст, шлях її від думки до завершеного повідомлення довгий. Початком слугує мотиваційно-спонукальний рівень мовленнєвої діяльності.

Говоріння як вид діяльності спрямований на розуміння слухача і через нього певний вплив, який складає мету висловлювання, обов'язково супроводжується комунікативним наміром. Мовленнєва діяльність є нічим іншим як виразником комунікативного наміру, який поряд з предметним змістом обов'язково присутній в акті спілкування.

Говорячи про мотиви мовленнєвої діяльності, торкнемося і загальної мотивації засвоєння лексичної системи української мови, адже досконале володіння лексикою сприяє кращому розумінню програмового матеріалу і, таким чином, позитивно впливає на успішність навчальної діяльності загалом. Якщо засвоєння лексики, в тому числі й іншомовної, мотивується потребою або необхідністю читати наукову та художню літературу, зацікавленістю до питань культури та історії, успіх навчання буде більшим, ніж тоді, коли провідним мотивом виступає одержання позитивної оцінки.

Ми створили систему вправ, спрямованих на правильне розуміння та доречне використання іншомовної лексики учнями 5 – 6 класів. При розробці вправ ми орієнтувались на критерії доступності завдань та їх посильності для учнів даного віку з одного боку, а з другого – підбирали такі завдання, які б мали розвиваючий вплив на школярів.

Вправа 1. До поданих іншомовних слів дібрати українські відповідники:

Шосе – дорога; стимулювати – заохочувати; диференціювати – розрізняти; інтуїція – передчуття; орфографія – правопис; інтервал – проміжок; персональний – особистий; популярність – відомість, добра слава.

Вправа 2. Прочитайте текст. Знайдіть речення, у яких неправильно вжиті слова іншомовного походження.

Велетенські розміри і сучасний дизайн приміщень нового супермаркету вражають його відвідувачів. На чотирнадцяти поверхах цього торгівельного закладу розташовані тридцять шість відділів. З поверху на поверх покупці піднімаються за допомогою сучасного екскаватора. До послуг відвідувачів – затишне кафе, у якому вони можуть випити філіжанку кави чи з'їсти порцію коктейлю.

Вправа 3. користуючись словником іншомовних слів, пояснити значення лексем: мораторій, реактор, атом, альтернатива, радіація, енергія.

Напишіть невеликий твір на тему "Україна – без'ядерна держава", використовуючи подані іншомовні слова.

Запропонована нами методика вивчення слів іншомовного походження сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, а отже, і успішному засвоєнню програмового матеріалу.

Отже, запропонований процес навчання позитивно впливає на розвиток пізнавальних можливостей та інтересу до вивчення лексики іншомовного походження, на усвідомлення можливостей оволодіння засобами ефективною мовленнєвою комунікації у різних ситуаціях спілкування.

*Ігор Драч
наук. керівник – доц. В.А. Буда*

ЕПІТЕТ ЯК ЗАСІБ ТВОРЕННЯ ОБРАЗУ ГОЛОВНОЇ ГЕРОЇНИ У РОМАНІ П.ЗАГРЕБЕЛЬНОГО ``ЄВПРАКСІЯ``

``Епітети призначені підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища``[1;245]. Найчастіше епітетом називаємо художнє означення, виражене прикметником(рідше іменником). Слово``художнє`` вказує на стиль, в якому троп найширше виявляє своє функціонування і властивості, а також на те, що епітет обов'язково повинен здивувати незвичністю сполучуваності(поєднання) з означуваним словом. Художній епітет вирізняє предмет з-поміж інших, має здатність уточнити думку, виділити ознаку, доповнити опис, надати емоційності тексту. Зазвичай епітети відзначаються оригінальністю, але нерідко і широкоживані формули в контексті набувають нових асоціацій, перетворюючись на яскравий образ[2;6].

Автори``Словника епітетів...`` відзначають, що``найбільш розгалужені епітетні ряди